

„MIT CSINÁLT URASÁGOD OKTÓBER 23-ÁN ESTE?”

Utolsó figyelmeztetés – utolsó következtetés

Senki ne olvassa ki soraimból, hogy akármilyen hősi pózban akarnék tetszelegni! Ötven esztendeje hangoztatom, hol csak magamban, egyszer-egyszer fönnhangon is, hogy mindenkinek megvan a maga ötvenhatja. Annak is, akinek egyáltalán nem is volt. Vagy nem olyan volt. Amikor már büszkélkedni is lehetett vele, nemcsak takargatni, akkor derült ki, több volt a mondvascínált ellenálló, mint azelőtt partizán. És számuk rendre szaporodik.

Mostanában megint sokan vannak. Ránk hivatkoznak, velünk takaróznak azok is, akik csak rombolni tudnak. Akiknek csak a balhé kell. Szoktam mondani, ha tudtam volna akkor, hogy ez is lehet belőle, ki se mentem volna az utcára. Mi javítani akartunk, és semmit nem rombolni.

A „szentháromság”

A korszellem szerint hangosan el kellene ítélnem azt a három embert is, aki ötvenhét tavaszán a bizottságot képezte. Határozatuk ugyan – „megrovás, utolsó figyelmeztetéssel” – egész életemre súlyos teherként borult, de nem tudhatom, mi mást hozhattak volna?

Megkaptam a meghívót a fegyelmi meghallgatásomra. A dékán iroda mellett volt a káderes szobája, a „szentháromság” főembere tehát a káderes volt. Ő ült középen, de alig szólt valamit is. Bár soha nem mentem bandázni vele a Tóthhoz, zsoldfizetés napján (az ösztöndíjat neveztek katonaságunk után zsoldnak), ahogy közülünk sokan megtették, azt hiszem, sok rosszat nem akart. Évfolyamtársam ült az egyik oldalán, és hallgatott ő is. Szólhatott is volna, mert az első napi tüntetésből haza zavartatván, ott voltam a szobájában, amikor megkérdezték – megkérdeztük – tőle, miért nem jött velünk. „Mert én szeretem Rá-

kosi elvtársat”. Na, akkor csókold meg, ahol a leggömbölyűbb, mondtam én, és ezt nem a fejére érttem. Ott volt azonban a jobbán az a tanársegéd is, aki ugyan szenzációs előadásokat tartott, de hatásvadászata mindig ellenszenves volt. Ő is fogta a vörös csillagot, amikor az ég zengett, egészen a Tisza-hídig, és segített a folyóba dobni. Erősen furcsának találtam, hogy most meg ott ül. Később, valami plágiumpörbe keveredvén eltávolították az egyetemről, és amikor a személyi igazolványt behozták, vándorfotósként járta a tanyákat. Később Pestre költözött.

Rabvallató szemek

Bementem tehát, ahogy akármelyik vizsgára szoktunk bemenni, és helyet kínált a káderes a kerek asztalnál. Rabvallató szemeit rám vetette a tanársegéd. Ez lenne a pszichológiai ráhatás? Elbizonytalanítani a delikvenst? Renitens voltam ebben is, inkább megkegyelmittem. Néztem eleget farkasszemet gyerekkoromban, ha te bírod, én is bírom. Sajnos, egyikünk se nevette el magát közben. Összes ellenszenvét latba vetve kérdezte meg végül: „Mit csinált uraságod október 23-án, este?” „Tünttettem.” „Igeen?” „Igen.” „És 24-én?” „Akkor is tünttettem.” „Igeeen?” „Igen.”

El kellett mondanom az első

A szerző az auditorium maximum előtti lépcsőn, az egyetemen. Megkapta a meghívót a fegyelmi meghallgatásra

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

nap útvonalát is, a másodikik is, meg mindegyikét, ahol részt vehettem. Erősen tudakolta, mikor hangzott el először a „Ruszkik, haza!” fölkiáltás. Nagyjából meg tudtam mondani, de hogy ki volt a szülőanyja, arra csak ilyesmit tudtam felelni: „Föltehetően a történelem.” És bátor megfutatomásunkról is szót ejtettem a Kendergyár kapujából, amikor Szeged egyetlen tűzoltóautójából kezdtek ránk löni a vizet, és puskáját is eldurantotta a részeg katoná. Meg arról is, hogy valakik utánunk jöttek a Juhász Gyula Kollégiumba, és el is süttették pisztolyukat.

Kíváncsi volt tanársegédünk arra is, mit mondtam első fölshozólásomon a maximumban. Friss volt még az emlékezetem, azt hiszem, elég pontosan elmondtam. Azzal kezdtem,

hogy az újságnak kötelessége megírnia a színtiszta igazságot. Nemcsak úgy, ahogy igaz, hanem mindent, ami igaz. Ennek is köszönhetem, hogy a lap másnapi tudósításában tudtommal nem szerepeltem.

Előre megírt ítélet

(Újságíróskodásom hajnalán, 1969. október 4-én Öt-tömösön Veres Pétert hallgathattam. Többször „kiszólt” beszédéből: „Idefigyelj, te újságíró!” És hajszára ezt mondta ő is. Már dedikálásra vihettem kezei közé a könyvem, mondtam is neki, én ezért már fegyelmet kaptam ötvenhatban. „Legyél majd büszke rá, ha már lehetsz” – ez volt a válasza. Ezt is beletettem másnapi tudósításomba, ezt is kihúztam az éber Aszaló elvtárs.)

Bonyolult dolog volt mondanivalóm folytatása is. A MEFESZ alakuló ülése volt éppen, és több fölshozóló kárhóztatta a munkásokat is, meg a parasztokat is, mondván, ők rontottak el mindent. Én meg azt mondtam, ha most hazamennek, joggal tennének szemrehányást rokonaim közül azok is, akik munkásként keresik kenyerüket, meg azok is, akik mások cselédjéből emelkedtek paraszti sorba. Kimondtam viszont, azért van szükség az új sze rvezetre, mert a DISZ rácsinált a kalapács nyelére. Nem képviseli az egyetemi hallgatóságot, csak élni akar belőle. Nem jutott eszembe, pedig akkor már ismertem Gárdonyi ide is vágó sorait: „Nem a nyájnak élsz te, csupán a gyapjának.” A meghallgatáson viszont eszembe

jutott, és el is mondtam. Ennyi volt a bűnöm, ezért kaptam utolsó figyelmeztetést. (Néhány nap múlva megint fölshozóltam. Azt kifogásoltam, miért kell nekünk Gyakov-Nyikolszkij emészthetetlen tankönyvből tanulnunk az ókori világ történelmét, amikor Szádeczky-Kardoss Samu kitűnő előadásából is lehetne jegyzet.)

Persze, akkor még nem tudhattam, a jegyzőkönyv ott lehetett a mindenre kíváncsi tanársegéd előtt is, ahogy a koncepció pörökben ott volt az előre megírt ítélet. És erre a legendyább büntetés a „megrovás, utolsó figyelmeztetéssel”. Holtig tartó következményeivel.

Ide megint ide kell szúrnom két aprócska gondolatot. Amikor már tanárként házaltam akár nevelőotthoni állásért is, az egyik meghallgatáson az ottani káderes is megkérdezte: „Mit csináltál ötvenhatban?” Neki is elmondtam. Olyan fényes eleganciával kísért ki azonnal az ajtóig, tanársegédünk párja lehetett volna. Középkorai tanárnak készültem, másfél évig általános iskolában taníthattam, aztán örökre eltérültem a katedrától.

A másik. Akkor a dékán a nyelvészeti tanszék vezetője volt, és én nála írtam szakdolgozatot. Kitűnő volt a kapcsolatunk. A folyosón összefutva mondta: „Vonja le belőle a szükséges következtetéseket!” Amikor születésének kilencvenedik évfordulóján fölköszöntöttük, akkor is emlékezett rá. Ő hozta elő. Mondtam neki, azonnal, ott mindjárt le is vontam egy életre: „Főnök soha, sehol nem leszek.” Nehogy velem írássák alá mások történelmi förtelmeit.

HORVÁTH DEZSŐ

SZÍVÜNKBE ZÁRTÁK 1956-OT A SZEGEDI TISZA LAJOS KÖNNYŰIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA DIÁKJAI

Nem ünnep, inkább szomorú emlékezés

Nem csak egyetlen hét ünnepi programja szól 1956-ról a szegedi textilipari szakközépiskolában

FOTÓ: KARNOK CSABA

Hol vannak a fiatalok? – kérdezte Solyom László a Szegedi Tudományegyetem szenátusának 1956 jubileumi ünnepi ülésén. Az ilyen összejövetele ritkán látogató diákok 1956-os színdarabot próbáltak, filmet néztek, emlékkiállítás rendeztek, vagy éppen interjút készítettek az egykori szemtanúkkal – például a szegedi Tisza Lajos Könyvgyári szakközépiskolában. A beszélgetőtársunkká szegődött nyolc ifjú közül legalább hat szívébe zárta '56-ot.

– Az augusztus 20-i állami ünnepen ott az alkotmány, van minek örülni. De 1956-ra inkább emlékezni kell – jelenti ki Farkas Krisztina, akinek szinte könnybe lábad szeme, mikor mondja: meghatódik és szomorú, ha eszébe jut, ötven éve mennyire sokan haltak meg a hazáért.

– Az iskolai szünetnek örülünk, de hogy miért is kell ünnepelni öltözni, azzal nem törődünk – én is csak ötödik osztály táján kérdeztem meg, mi történt 1956-ban – idézi saját emlékeit Almádi Róbert.

– Nem úgy megyek egy ünnepélyre, hogy élvezni fogom, de például egy film segít elképzelni, ötven éve miért is félték meg egymástól is az emberek, miért volt meggondolandó még az is, hogy viccelődjenek – folytatja a gondolatot Csányi Ágnes. Indoklással pedig sorolja: a mostani iskolai Tisza-napon a diákseregnek vetítették a Csocsó, a 6:3 és a Tanú című filmet, ami után már könnyű volt megoldani az 1956-ot.

– Az iskolai irodalmi pályázatra azért készítettem el a három interjút, mert érdekelt, mi történt ötven évvel ezelőtt – mutatja díjnyertes dolgozatát Barta Beáta, s fel is olvassa a számára legmegrázóbb történetet a tiszakécskei sortűz egyik túlélőjének szavait idézve.

– Valaki rászólt nagyapámra, aki 1956-ban volt szigorló orvos, mert egy orosz katonát ugyanolyan lelkiismeretesen ellátott, mint a magyart – érzékeltet egy konfliktusos helyzetet Egyed Katalin. – Nagyapa azt mondja, 1956-ban nem vett részt semmiben, mert „szájára lakatot tett a szerelem”.

– Nincs ötvenes évekbeli hangulat, ezért nem tudom, elmennék-e tüntetni, vagy harcolnék-e a túlerő ellen, odaadnám-e az életemet a hazáért – hátrít minden kérdést Gyuricza Máté.

– Most is van ok az utcára menni és

tiltakozni – kontráz Ági, aki szerint nagyon sok a párhuzam az ötven évvel ezelőtti október és a most szeptember óta tartó kormányellenes tiltakozás között.

– Főlölsleges az ilyen „harcolj a békéért” típusú kiállítás – érzi megszólítva magát Vass Orsolya, aki azt mondja: nem tapasztalja, hogy „a fiatalok kezében az ország sorsa”, mint ahogy az idősebbek mondják. Szerinte nem érdemes tanulni, tandíjat fizetni, ha diplomával is csak a munkanélküliek számát gyarapítaná.

– Kár, hogy politikai színezet van ennek az ünnepnek. Most is azon marakodnak, az állami ünnepen kié legyen a Kossuth tér – kapcsolódik a beszélgetésbe Juhász Renáta. – Pedig ez az ünnep nem arra való, hogy egymást túlkiabálják, inkább összefogásra kellene ösztönöznie. Mert a szovjet megszállás következményeit még mi is szenvedjük.

– Lehet békésen is tüntetni – keresi a kompromisszumot Kriszti. – Főleg, hogy ugyanazt akarjuk, mint az ötvenhatosok: jobban élni, több szabadságot, és hogy ne adósodjon el az ország. Nem szégyellem: bármit megtennék a hazámért! Az iskolánapi versmondó versenyre is Adyt választottam, át is éltem a Szép magyar sorsot...

ÚJSÁSZI ILONA